

HÖST OCH AVSKED I PER HELGES NYA DIKTER

Rasp

Så lät din närvaro mot min hand

Dessa rader står i Per Helges nya diktsamling. De är infogade i en längre avskedsdikt, som beskriver ett jordiskt avsked. Pappan, ligger vid den jordiska "kajen" – ankrad vid sjuksängens långsamma och plågsamma slut. Så många ord, som inte blev sagda vid dessa sena möten. Ord, rörelser, minnen, förhoppningar; glädje som aldrig blev uttalad, bara ihopsamlad, som ett tyst glidande minne.

Men ändå blir avskedsdikten till fadern en dikt som fogar samman ädelt, segt småländskt virke under skuggande, mörka granar. Och just där, under de "tätande skuggorna" bekänner de otaliga årsringarnas djup: tillit och närvaro. Den "småländska potatishackan" klingar ljust i den steniga jorden. Sången stiger meningsfull, som värmen från en blänkande ö i solen. Harry Belafonte sjunger in en ljum havsvind, där "under evighetens synvinkel". Filosofen Spinoza blir plötsligt synlig "och det nyss fallna lövet längtar åter till trädet."

Författarens tionde diktsamling vill jag likna vid en "höstbok", där avlövnningen är smärtsamt närvarande. Alla avsked tycks nära då vinden drar genom grinden till havet. Ja, det känns som om samlingen vore skriven ute vid kusten, nära havet, där oroliga fiskarhustrur döljer sina huvuden under schartauanska hucklen; de inre suckarna, rullar ut över havet, väntande. Där vid klipporna blir ett människoliv "meningstomt", som poeten skriver. Meningstomt – för mig ett nytt ord, som får en pregnant tydning, då liv slocknar och skepp lägger ut för långa, äventyrliga havsresor.

Per Helges diktsamling innehåller sju olika avdelningar endast markerade med romerska siffror. Avsnitten glider in i varandra och vissa motiv kan återkomma och förstärka. Under Helges "höst" blir orden metodiskt "genomtröskade"; dikterna väller ut över en nyskördad kornåker. Läsaren kan plocka upp dem, en och en, för att uppleva dem "under sol", vilken berättar om en ny, hoppfull grönska.

*Över de nyskördade kornåkrarna lyser
åkerstubben starkt gul, som av en
undre sol.*

Denna första dikt för läsarens tankar till Tomas Tranströmers inledande dikt i samlingen Det vilda troget. Där heter det:

*Sakta skruvar döden upp ljuset underifrån, från marken.
Heden lyser allt starkare lila –
Nej i en färg som ingen sett...*

Samlingen visar på flera referenser i den svenska poesilitteraturen. I dikten Snöfall, februari faller flingorna mot marken och en ton av Mozarts pianofingrar drar genom rummet och lägger tingen tillräta i ett självspelande ljus. Som i Folke Isakssons dikt I snöfallet i samlingen Tecken och under. Här söker poeten det eftersinnande snöfallet och det osynliga mellanrummet mellan flingorna. Han skriver: "Sedan rummets ton:/ trasmattans begrundan över livets framfart..."

Diktsamlingen rasp visar också på erfarenheter av livets framfart, inte minst på de våglängder, där händelser och möten kan "kana över kortvågsbandet." Det är som att minnas stunder under ungdomstiden när man rattade in de avlägset liggande kortvågsstationerna i jakten på främmande QSL. Man var ute, inne!

Per Helges poetiska universum spänner på ett konkret sätt över det nära jordiska livet, för att i nästa stund närma sig det hemlighets- fulla jaget; därefter för att slungas ut i det ovissa, mystika. I kyrkorummet finner han "jungfruns milda blick" - inte tom, utan öppen.

En ny tid slår in i den utmärkta dikten Ett stycke slitet urberg. En osentimental dikt, med folkhemmet, som bärande betongplatta, förankrad mitt i ett nutida Folkets Park. Per-Albin, lik en romersk kejsare, tvingas lyssna till de "vilda vrålen från torgen". Falukorven finns kvar men chips, telefoner och tv har förändrat samhället. Demokratin är annorlunda och ord som "klasskamp" har bleknat, som vitnad mossa på en betongstaty.

Bokens omslagsbild visar Sture Maeijers tavla: I Vattnet. I vattenbrynet står avklädda människor vända mot och från varann; och där utanför en anad, dunkel horisont. Stämningen kan här fångas som i en haikudikts treradiga språkmystik:

*Så snart de ritas
finns de inte längre där,
Svalans luftbågar*

Hans-Evert Renérius

Bok: Per Helge. RASP. Rallarros. 109 s.